(ME)

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

søndag den 28. august 1977 kl. 13.30.

Møtet ble ledet av formannen, Tor Oftedal.

Av komiteens medlemmer var til stede: Trygve Bratteli, Finn Gustavsen*, Lars Korvald, Odd Lien, Aase Lionæs, Otto Lyng, Erland Steenberg, Ingvar Bakken (for Stokkeland), Torstein Tynning (for Thyness), Gunnar Johnsen (for Willoch), Arne Kielland* (for Berit Ås), Per Karstensen (for Guttorm Hansen), Svenn Stray, Per Hysing-Dahl, Arnt Hagen, Harry Hansen, Kåre Kristiansen, Gunnar Alf Larsen, Johan A. Vikan.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Knut Frydenlund, statsråd Per Kleppe, Finansdepartementet.

Dessuten møtte følgende embetsmenn: Sjefdirektør Knut Getz Wold, Norges Bank. Fra Finansdepartementet: Finansråd Eivind Erichsen og ekspedisjonssjef Arne Øien.

Dessuten møtte komiteens faste sekretær, Knut Mørkved.

* Representantene Finn Gustavsen og Arne Kielland forlot møtet kl. 13.35.

FORMANNEN: Møtet er innkalt etter anmodning av utenriksminister Frydenlund for å gi finansminister Kleppe anledning til å gi en orientering om valutaspørsmålet. - Ingen innsigelser er kommet mot innkallelsen, og den anses godtatt.

Trygve Bratteli har bedt om ordet til dagsorden.

TRYGVE BRATTELI: For å ta en viss reservasjon tilsett bestemt forhold, vil jeg gjerne gi uttrykk for min oppfatning. Vi er jo i en ganske eiendommelig situasjon. Spørsmålet om taushetsplikt

(ME)

og hva taushetsplikt betyr, er oppstått på en annen måte enn jeg noen gang tidligere har vært borte i. Det knytter seg til taushetsplikt i Stortinget i det hele tatt, og denne komite er da et av de fora hvor det spørsmålet for så vidt er mest interessant. Så vidt jeg har lest eller hørt - jeg vet ikke riktig hvor jeg har det fra - skal Presidentskapet i morgen drøfte det spørsmål som hviler der fra tidligere, og som var oppe på det siste møte i den utvidede komite. Men jeg opplever det som et dilemma å skulle delta i organer som behandler saker under en tidligere selvklar taushetsplikt, hvor det er uavklart hvordan enkelte stiller seg til den samme taushetsplikt, og det ennå ikke er avklart av Presidentskapet og først senere vil bli avklart her i Stortinget. Som et minimum vil jeg for min del ta det forbehold at en ikke kan tolke et møte av denne karakter som om den uklarhet som der er reist, så å si nå er opp og avgjort, at man bare stryker over det og går videre. En er nødt til å komme dit igjen at en kan være trygg når det gjelder forholdet til taushetsplikten, og den gjelder for alle de som deltar i denne komite.

FINN GUSTAVSEN: Jeg vil bare si at jeg forlater møtet.

FORMANNEN: Finn Gustavsen har forlatt møtet.

ARNE KIELLAND: Jeg gjør det samme.

FORMANNEN:Kielland likeså.

Da vil jeg be om at embetsmennene blir innkalt.

Jeg gir ordet til finansministeren.

STATSRÅD PER KLEPPE: Onsdag ettermiddag fikk vi beskjed fra den svenske økonomiminister om at den svenske regjering hadde besluttet å forlate det europeiske valutasamarbeidet, og at Sverige deretter

(ME) tok sikte på å la den svenske krone flyte i forhold til en gruppe valutaer - altså det beregningsgrunnlag som betyr mye for den svenske samhandel - og at de i første omgang fra og med mandag førstkommende ville fastlegge den svenske valuta slik at det blir en effektiv devaluering på 10 pst. Det betyr i praksis at hvis man får endringer i andre valutaer i forbindelse med dette, f.eks. at de nordiske valutaene skrives opp, vil nedskrivningen i forhold til andre valutaer bli tilsvarende større. Vi har regnet på basis av de ting som nå er aktuelle, at nedskrivningen i forhold til tyske mark og andre valutaer i det europeiske valutasamarbeidet, vil bli 11,5 pst. Helt nøyaktig vil vi se det i morgen. Jeg understreker at dette skjedde uten forutgående konsultasjoner f.eks. med Danmark og Norge, som jo også er medlem av valutasamarbeidet. Vi har riktignok når vi har truffet våre nordiske kolleger i andre sammenhenger, helt naturlig kommet inn på disse problemer i private samtaler. Det har jo vært devalueringsrykter hele våren, og jeg har gjentatte ganger snakket med økonomiminister Boman om dette, og hver gang fremholdt det betenkelige i å bruke devaluering som et virkemiddel når det gjelder å øke konkurranseevnen for svensk industri. Dette fordi det er en linje som vil føre med seg betydelig prisstigning, altså en inflasjonslinje som man da vanskelig kan få styr med hvis man først setter den i gang. Sist vi hadde et sånt internt møte - dette går jeg ut fra blir helt mellom oss for dette er private samtaler, jeg vil bare vise hvordan praksisen er - var under det nordiske finansministermøte i Helsingfors i juni. Da gikk den danske finansminister Heinesen og jeg gjennom den samme problemstilling, og den gang hadde jeg inntrykk av at Boman i betydelig grad erklærte seg enig i resonnementet, men det er tydelig at utviklingen har gått sin gang. Boman sa nå at det som nå skjedde, fant sted tidligere enn den svenske regjering ønsket. De hadde tenkt å legge dette fram sammen med en økonomisk pakke antagelig i slutten av september, men iallfall på et vesentlig senere tidspunkt enn det nå hendte. Det som er skjedd, er at den svenske krone er kommet under så sterkt press at regjeringen fant det nødvendig allerede nå å gå til det skritt de nå har bestemt.

Vi har siden onsdag kveld foretatt et omfattende arbeid for å se hvilke alternativer vi står overfor, og en rekke alternativer er for så vidt drøftet og delvis beregnet. Dette skjedde i kontakt med Norges Bank. Vi har også hatt kontakter med Danmark, direkte med den danske økonomiminister Hækkerup, og Norges Bank er i kontakt med Nationalbanken i

(ME)

København, og vi drøftet dette senest i Regjeringen i går. I dag morges hadde vi et møte med Kontaktutvalget slik at arbeidslivets parter er informert om dette. De har gitt uttrykk for visse synspunkter selv om de selvfølgelig ikke var i stand til å ha noe endelig syn på dette på så kort varsel. Dessuten har Norges Banks direksjon behandlet saken. Dette kan kanskje sjefsdirektør Getz Wold redegjøre for etterpå. Regjeringen har på denne bakgrunn kommet til følgende standpunkt: For det første at Norge forblir i valutasamarbeidet. Etter vår oppfatning skal det meget ekstraordinære forhold til om vi skulle forlate dette samarbeidet. Det ville etter vår mening være i strid med de retningslinjer vi ellers følger i internasjonalt samarbeid. Vi bør etter vår oppfatning så langt som mulig fortsette deltakelsen i et samarbeid som tross alt er det eneste stabiliserende element i valutasamarbeidet. Den danske regjering har samme oppfatning av dette som oss. Vi mente at vi på bakgrunn av den svenske devaluering var tvunget til å foreta en korreksjon i forhold til "slangen". Vi er kommet til at vi vil gå inn for en kursjustering på 5 pst. i forhold til tyske mark, og da tilsvarende overfor de andre "slange"-valutaene i den grad de ikke endres. Jeg vil understreke at dette er et forhandlingsutspill. Vi må forhandle om dette innenfor "slangen". Det vil bli et møte i Frankfurt i ettermiddag kl. 18 hvor vi vil legge fram vårt synspunkt og be om at de øvrige land godtar en justering på 5 pst. i forhold til tyske mark og de øvrige valutaer i den grad de ikke endrer seg i forhold til tyske mark. Det samme vil danskene gjøre. Vi kan ikke på forhånd si med sikkerhet hvorvidt dette blir godtatt. Vi må anta at vi blir presset i retning av å ikke gå så langt. Det er sterk motstand innenfor "slangen" mot store endringer, men vi håper dette skal bli resultatet.

Det som ligger bak våre vurderinger, er følgende: For det første er det viktig at norsk konkurranseutsatt industri ikke blir svekket ved dette, men i den grad det er mulig helst får en forbedret stilling. Når man ser isolert på denne kursjusteringen, vil den - hvis man regner med uforandrede forhold fram til 1978 - føre til at de gjennomsnittlige lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk konkurranseutsatt industri blir redusert med 1,5 - 2 pst. i fremmed valuta i 1978, slik at det er en viss forbedring i dette forholdet hvis man tenker seg andre forhold uforandret. Men det er klart at i forhold til Sverige får man en forverring, 1,5 - 2 pst. er gjennomsnittstall, og det dekker da en forskjellig utvikling, slik at i forhold til Sverige blir det en forverring som vi ikke har regnet ut på denne

(ME)

måten. I valutatermer betyr det at svensk valuta i morgen - hvis man følger dette opplegget - vil være om lag 7 pst. svakere i forhold til norsk krone enn den er i dag. Dette er det ene hensyn. Det andre hensyn er selvfølgelig at vi ikke må gå så langt at vi setter i gang ytterligere prisstigning som vil være meget vanskelig å kontrollere hvis den først har fått store dimensjoner. Jeg vil f.eks. bare nevne at i Sverige vil konsumprisstigningen i år antageligvis - vi vet ikke sikkert - bli i størrelsesordenen 15 pst. og neste år kanskje høyere enn dette. Den svenske regjering vil selvfølgelig forsøke å unngå at kompensasjonskravene i forbindelse med lønnsoppgjørene etc. blir for store. Dette er jo et helt avgjørende moment i denne sammenheng, men man kan ikke unngå at man setter i gang en ganske omfattende virksomhet for å kompensere kostnadsøkningene, og at det etter hvert nok vil føre til at den øyeblikkelige gevinst som svensk industri måtte få, med dette spises opp. Hvor raskt dette vil gå, er ikke godt å si, det avhenger av størrelsen av kompensasjonskravene og i hvilken grad det blir virkeliggjort. Men det er all grunn til å tro at etter en viss tid vil denne virkningen være redusert såpass mye at sammenliknet med land som Sverige nå får gevinst i forhold til, men som har lavere kostnadsutvikling, vil dette bli en relativt tidsbegrenset gevinst. Det har iallfall vært en viktig faktor bak vårt resonnement at man ikke med dette skulle bidra til en ytterligere prisstigning som ville vanskeliggjøre det arbeid vi ellers driver for å senke pris- og kostnadsstigningen.

Vi har gjort et regnestykke over hva dette norske tiltak vil innebære for konsumprisene, og vi har anslått en økning av konsumprisene i 1977 med 0,2 pst. og i 1978 med 0,6.pst. Det ligger etter min oppfatning forholdsvis optimistiske betraktninger med hensyn til graden av kompensasjonskravene bak dette. Man kan jo forestille seg i hvilken grad dette utnyttes av lønnstakerorganisasjonene eller andre organisasjoner til å kreve mer. Når vi har valgt et såpass lavt nivå for kursjusteringen som 5 pst. - som i gjennomsnitt overfor alle land innebærer en devaluering på 2,3 pst. - blir dette tross alt ikke en større faktor enn mange andre faktorer. Dette er altså ikke enkeltvis blitt en så stor faktor at man av den grunn behøver å reise spesielle kompensasjonskrav, og det bør heller ikke bli noen særlig dominerende faktor ved lønnsoppgjøret til våren, hva det selvfølgelig vil bli i Sverige fordi det der har en ganske annen dimensjon. Det er forskjellen i dimensjon

(ME) vi mener er ganske avgjørende i så henseende. Derfor mener vi at disse optimistiske anslagene hva angår virkningene på konsumprisene, vil holde. Men det er klart at ved å legge seg på et nivå som ikke gir noen momentan konkurranseforbedring, men det motsatte, for de industrier som i særlig grad konkurrerer med svensk industri, vil man få behov for særlige tiltak overfor denne del av vår industri. Det er klart at her trengs det en rekke tiltak til gunst for de bransjer som i særlig grad er i en slik konkurransesituasjon at den svenske devalueringen spiller en betydelig rolle for dem. Vi vil ta kontakt med de organisasjoner, både Industriforbundet, LO og særorganisasjoner, som er mest direkte involvert i dette, vi har ennå ikke hatt mulighet til å diskutere dette. Vi mener vi bør drøfte dette gjennom sammen med dem. Saken er såpass ny og konfidensiell at vi har ikke hatt mulighet til det, men vi vil arbeide så raskt som mulig for å legge fram tiltak som kan lette problemene for de bransjer som er særlig berørt av dette. Det gjelder selvfølgelig særlig treforedling, men det gjelder også en del andre bransjer. På den annen side er det også klart at dette er et tilleggsmoment - ikke særlig stort, men likevel et tilleggsmoment - til det prispress som er i økonomien. Det er enda viktigere enn tidligere at man finner fram til tiltak som ytterligere kan dempe pris- og kostnadsveksten. Regjeringen reiste da i møte i Kontaktutvalget i dag spørsmål overfor de organisasjoner som der er med, om de er villige til så raskt som mulig å komme sammen for å drøfte slike tiltak - det kan gjelde problemer som lønnsglidning og en rekke andre spørsmål - og det var dee villige til. Da velger man i realiteten et alternativ som er annerledes enn det svenske, i den forstand at man forsøker å dempe pris- og kostnadseffektene, og dermed kommer man forhåpentligvis i den situasjon at de konkurransevinninger svensk industri nå får, vil bli tidsbegrenset. Vi får en periode foran oss hvor man får en slik situasjon, men den er begrenset i tid, og det vil etter vår oppfatning innebære den fordel at man får en bedre kontroll over utviklingen. Jeg for min del ville anse det som ikke umulig, men som meget vanskelig å få til et kombinert oppgjør hvis man hadde valgt en linje med så sterk devaluering som den svenske. Hvis man derimot i hovedsak fortsetter den linje vi hittil har fulgt, med de ekstra tiltak jeg har nevnt, mener vi at det tross alt er muligheter for å få løsninger i inntektspolitikken som vil dempe de nominelle økningene i 1978. Vi har for øvrig også i gang et arbeid for å se på prisreguleringen med sikte på å skjerpe den på de punkter hvor det fremdeles er muligheter for å gjøre det.

(ME)

Jeg vil endelig nevne at en selvfølgelig også ser dette i nøye sammenheng med det økonomiske opplegg for øvrig som vi akkurat i disse dager holder på å diskutere. Vi vil fortsette det arbeidet som er i gang for å dempe etterspørselsveksten på viktige områder for på den måten også å minske tendensene til press i økonomien og kostnadsglidning. Det gjelder kredittpolitikken både for private banker og statsbanker, det gjelder den offentlige sektors utgiftsøkning, som selvfølgelig må gå inn i budsjettopplegget, slik at en må se disse tiltakene i sammenheng med det arbeid man gjør av generell karakter. For så vidt kan man si at det er en fortsettelse av den linje vi har fulgt hittil. Det kommer et ekstra moment inn i bildet som skaper en del nye problemer for oss, men vi mener at med det opplegg som nå foreligger, skulle man ha rimelige muligheter for både på den ene side å kunne fortsette arbeidet for å dempe prisveksten, og på den annen side ivareta de konkurranseutsatte bransjenes interesser på en rimelig måte.

Jeg tror så jeg vil be sjefsdirektør Getz Wold om å si litt om Norges Banks behandling av denne saken.

FORMANNEN: Jeg takker først for redegjørelsen. Jeg tror komiteen vil sette meget stor pris på å få en redegjørelse fra sjefsdirektøren før man slipper ordet fritt til spørsmål eller kommentarer.

SJEFDIREKTØR KNUT GETZ WOLD: Vi er jo på samme måte som finansministeren blitt underrettet om at den svenske regjering og Sveriges Riksbank har drøftet devalueringsspørsmålet. Vi hadde møte i direksjonen fredag, og flertallet der går inn for at Norge ikke skal forlate "slangen", men foreta en moderat kursjustering, uten at dette er tallfestet. Men tall som det finansministeren antydet, vil ligge innenfor rammen av hva man vil regne som rimelig. Et mindretall, nestformann Skånland, mener at vi skulle følge Sveriges eksempel og gå ut av "slangen", fordi den får redusert betydning når Sverige går ut, og fordi stabiliteten ikke er tilstrekkelig verdt i forhold til den binding den betyr på vår handlefrihet. Flertallet består da av Otto Totland og Juul Bjerke som var til stede

ME)

- Cappelen var ikke til stede, men jeg har drøftet det med ham og han er også enig i det- og av meg selv. Borgen hadde forfall.

For kort å oppsummere: Det system vi deltar i, er en slags mellomting mellom det gamle fastkurssystem og et fritt flytesystem. Det har betydd og betyr stabilitet overfor en stor del av vår utenrikshandel, 40 - 45 pst., selv om den vil reduseres til under 30 pst. hvis Sverige går ut. Men det er på det rene at en del av de land som har gått ut, har til hensikt å gå tilbake. Det gjelder Frankrike og en kan også håpe på at bedringen i Storbritannias økonomi vil bringe det på den vei igjen. Det har jo vist seg å være en fleksibilitet i dette systemet. Innvendingen er naturligvis at så lenge Tyskland er det eneste store medlemsland, blir "slangen" knyttet sterkt til Tyskland som har lavere inflasjonsrate enn de andre. Men det er for så vidt et problem som alle de andre landene: Danmark, Norge, Sverige, Holland og Belgia, har felles. Inflasjonsraten i disse fem land innbyrdes er det ikke stor variasjon i, og det har jo vist seg ved de revisjoner av intervensjonskursene som ble gjort i oktober i fjor og i april i år, at man kan få en tilpassing. Hvor kronen effektivt vil ligge i forhold til andre valutaer, avhenger av hvordan de andre beveger seg. Men den handelsveide kurs ligger nå på omtrent samme nivå som for et år siden, så det har for så vidt ikke vært noe ytterligere press oppover.

Ja, her skriver Eivind Erichsen at "Skånland er vel enig med de andre i kursspørsmålet, men dissensen går på hvorvidt Norge skal forbli i " "slangen"." Ja, langt på vei, men jeg har inntrykk av at han mener vi skal ha en noe større devaluering, ikke like stor som svenskenes, men et stykke på vei i den retning.

De internasjonale perspektiver på dette er jo ganske viktige. "Slangen" er, som finansministeren sa, det eneste stabiliserende element i internasjonal valutapolitikk i dag. Avtalen har hatt et betydelig omfang, og kan komme til å få det på nytt, det vet man ikke. Norges Bank har to ganger etter anmodning av Regjeringen søkt om å få fortsette i den foreløpige ordning som vi gikk inn i da vi var søkerland til EF, og fått dette godkjent.

(ME)

Men "slangen" er nå en helt annen økonomisk gruppering og er ikke noen ren EF-institusjon. Og jeg vil jo si at jeg synes det er betenkelig og beklagelig at svenskene, når de først fant å ville gå ut og foreta en kursreduksjon, ikke iallfall anmodet om å få den godkjent innenfor "slangen". Det ville kanskje blitt vanskelig, men det ville i tilfelle vært lettere om de så sa at da beklager vi å måtte gå ut. Det var det Frankrike gjorde i fjor, og de tar nå sikte på å komme inn igjen. Det er på det rene at Danmark fortsetter. Dette er i det hele tatt et kurssamarbeid som har vært av betydelig verdi.
Jeg vil legge til her noe som er viktig for Norge i valutapolitisk henseende, nemlig at vi står utenfor en rekke av de viktigste internasjonale samarbeidsorganer på dette område. Det gjelder 10-landsgruppen, og vi har bare tilknytning som observatør i den svenske delegasjon i WP 3 i OECD og er utenfor styret for BIS osv., organer som i realiteten er avgjørende. Dette medlemskap i "slangen" har betydd en vesentlig forandring i så måte. Det er en søkende grad av samarbeid. Finansministermøter har vært holdt også utenom kursrevisjonene. Og sentralbankene har særdeles stor nytte av dette samarbeidet, både gjennom møtevirksomhet, gjennom Bank for International Settlements og ikke minst i det daglige løpende samarbeid, som gir en informasjons- og påvirkningsmulighet som er av særdeles stor verdi.
Totalt sett synes det derfor for meg meget betenkelig om Norge skulle ta initiativet til å gå ut. Den konklusjon flertallet i direksjonen er kommet til, er i samsvar med finansministerens syn uten nøyaktig tallfesting, men 5 pst. må vel anses som en rimelig revisjon. En festet seg opprinnelig ved 4 pst., men 5 pst. ligger vel helt innenfor rammen av det som kan anses som en revisjon som i rimelig grad tar hensyn også til de underliggende økonomiske forhold.

(AGO) FORMANNEN: Jeg takker også sjefsdirektør Getz Wold for redegjørelsen og gir ordet fritt.

KÅRE KRISTIANSEN: Jeg festet meg ved - og det er vel også noe av det viktigste her - at etter at Storbritannia har gått ut av "slangen", er nå vår andre store handelspartner, Sverige, også på veg ut. Det er kanskje på den bakgrunn Skånlands innstilling må ses.

Sjefdirektøren nevnte at ca. 30 pst. av vår handel nå vil omfatte de land som står igjen i "slangen". Men mitt spørsmål er: Når man har regnet at man ved de tiltak som Regjeringen nå annonserer, skulle komme ut av det med en fordel på kostnadssiden på 1,5-2 pst. - bortsett fra den forverring som vil finne sted i vårt forhold til Sverige - hvordan har man da ansett forholdet til engelske pund? Storbritannia er jo ikke i "slangen", men det relative kursforhold vil selvfølgelig bli påvirket av devalueringen. Hvorledes vil dette slå ut?

Jeg forstår det videre slik at man har forsøkt å ta hensyn både til kostnadsnivået og til de konkurranseutsatte industriers forhold, og at disse omsyn er avveid mot hverandre, slik at man mener å ha funnet det rette balansepunktet mellom de to kryssende hensyn. Jeg forstod at dette har vært tatt opp med organisasjonene i kontaktutvalget, men jeg fikk ikke helt klart for meg i hvilken grad disse hadde sagt seg villige til å vurdere graden av kompensasjon som kan bli aktuell, og i hvilken grad man kan regne med vilje til å holde kompensasjonen på et rimelig nivå når den tid kommer. Er det gitt noe tilsagn om dette eller er det flytende?

ERLAND STEENBERG: Sjefdirektør Getz Wold sa at han nok mente svenskene burde ha ventet med å melde seg ut av "slangen" til de fikk se om de fikk godtatt en 10 pst. devaluering. Når svenskene gjør dette på forhånd, kan det ikke tenkes at de da nærmest innså at de kanskje ikke ville få det godtatt, og at det kan være noe av grunnen til at de nå velger å melde seg ut, for dermed å få en større handlefrihet? Da melder også spørsmålet seg for oss: Hva om vi ikke skulle få godtatt en 5 pst. kursendring i forhold til tyske mark? Hvordan akter Regjeringen å forholde seg da? Vil man bare akseptere det som måtte bli besluttet, eller vil spørsmålet eventuelt bli tatt opp igjen med den utvidede utenrikskomite?

SVENN STRAY: Finansministeren nevnte at 5 pst. devaluering av den norske kronen var beregnet å ville føre til en prisstigning på 0,2 pst. i år og 0,6 pst. i 1978. Er det foretatt noen beregning på hvor stor prisstigningen ville bli i tilfelle vi fulgte svenskene fullt ut?

(AGO) FORMANNEN: Jeg vet ikke om jeg også kunne få lov å kaste inn et spørsmål - jeg håper det ikke er for naivt og et altfor tydelig vitnemål om mangelfull innsikt i disse vanskelige problemer: Hvordan er de sannsynlige virkninger for det internasjonale valutamarked totalt sett? Kan man regne med at f.eks. den norske kronen, og for så vidt også den svenske kronen, vis à vis pundet vil bli påvirket i den retning man her tilsikter, eller kan man risikere at andre land følger etter i samme retning, slik at vinningen går opp i spinningen, eller de positive effektene i hvert fall blir tilsvarende redusert?

STATSRÅD PER KLEPPE: Når det gjelder Kåre Kristiansens spørsmål om man har fått tilsagn fra organisasjonene om å holde kompensasjonen på et rimelig nivå, ventet vi ikke at det var mulig på så kort varsel. Det er et komplisert problem. Men i og med at organisasjonene i Kontaktutvalget er villige til å gå sammen med myndighetene for å drøfte tiltak i forhold til pris- og kostnadsstigningen, ligger det vel i det en betydelig vilje til å dempe dette ned, så jeg syns at reaksjonen i Kontaktutvalget i dag iallfall ikke var negativ. Selvfølgelig kom det vel brått på dem når det gjelder de konkrete tiltakene det dreier seg om, men i og med at de for så vidt følger opp dette, er jeg ikke noe pessimistisk i så henseende. Det henger da sammen med størrelsesordenen av kursjusteringene.

Steenberg spør hva som vil skje hvis man ved møtet i ettermiddag ikke får godtatt 5 pst. kursjustering innenfor slangesystemet. Vi som reiser dit ned, har for ordens skyld fått en fullmakt til da å vurdere "slange"-medlemskapet. Vi regner det som lite sannsynlig at det vil bli aktuelt, men dette bare for å være helt på den sikre siden. Å komme tilbake til den utvidede komite mener jeg vil være meget vanskelig, fordi tidsmomentet vil gjøre det ganske umulig. Vi må faktisk operere med telefonkontakt med Oslo, og da i første rekke med statsministeren.

Så til Strays spørsmål om hvordan prisstigningen ville blitt om vi fulgte Sverige. Jeg vet ikke, (henvendt til Øien:) vi har vel ikke regnet ut det?

EKSPEDISJONSSJEF ARNE ØIEN: Men vi har et utgangspunkt.

STATSRÅD PER KLEPPE: En ting er selvfølgelig matematikk, at man bare plusser på i forhold til det høyere tall for Sverige, men det er ikke så enkelt. Som jeg forsøkte å fremstille innledningsvis, er det et visst

(AGO) punkt hvor kompensasjonskravene kommer med større tyngde. Lønnstakerorganisasjonene kan nok leve med mindre korreksjoner. Den nedskrivning vi nå foretar, er på 2,3 pst. i forhold til verden totalt sett og 5 pst. i forhold til Tyskland og andre valutaer innenfor valutasamarbeidet. Den er såpass begrenset at vi ikke venter at det vil utløse de store mottiltakene. Hvis man derimot hadde fulgt Sverige, ville det ikke vært så enkelt. Vi måtte regnet med mer massive krav om kompensasjon fra en lang rekke grupper, med det vanlige resultat at man får en kjedereaksjon gjennom systemet.

Jeg tror personlig at virkningen på prisstigningen av tiltak tilsvarende det svenske ville være større enn det man skulle vente av forholdet mellom justeringene. Man vil altså få en større effekt i systemet, men den vil avhenge av hvor store kompensasjonskravene vil bli, altså reaksjonen på dette. Både Sverige og Norge står overfor lønnsforhandlinger til våren, og man vil da når man kommer så langt, få et eksempel på hvordan dette fungerer. Det er selvfølgelig ikke lett å forutsi nøyaktig hvordan dette vil bli. Jeg tror uten videre man kan si at fagbevegelsene både i Sverige og i Norge er så forstandige at de ikke vil komme med urimelige krav, men på den annen side vil man i forhold til medlemsstokken komme i en veldig vanskelig stilling hvis man ikke forsøker å bevare reallønnsstandarden. Jeg tror derfor ikke det er mulig å gi et helt gjennomtenkt anslag over prisstigningen hvis vi hadde fulgt det svenske eksempel.

Oftedal spurte om virkningen av dette på det internasjonale valutamarked totalt sett. Det er klart at det som nå skjer, er en liten ting internasjonalt sett. Det vil ikke få noen betydning å snakke om for det internasjonale valutamarked. Hvis dette hadde ført til at valutaslangen gikk i oppløsning, hadde det selvfølgelig fått større virkning, men så lenge man bevarer den, vil det ikke få store virkninger. Hva som vil skje med andre land, vet vi selvfølgelig ikke. Dollaren og pundet har jo beveget seg, og likeledes andre valutaer. Det vil således bare være løse gjetninger. Det er imidlertid klart at i den grad disse landenes valuta blir svekket i forhold til den norske og den svenske kronen, vil man få en mindre effekt. Det har i den senere tid vært en tendens til styrking av pundet, men hvor lenge det vil vare, er ikke lett å si.

Det var kanskje Kåre Kristiansen som også spurte om forholdet til det engelske pundet. Det vil helt bero på hvilken vurdering en har av kursbevegelsene. Det har ikke noen greid å forutsi.

KÅRE KRISTIANSEN: Mitt poeng var: Hvilke forutsetninger har man lagt til grunn når det gjelder det relative forhold mellom kronen og pundet, i det anslag som viser en fordel på 1,5 - 2 pst. for den konkurranseutsatte industri totalt sett som finansministeren nevnte?

(AGO) STATSRÅD PER KLEPPE: Det er det samme som i forhold til tyske mark, 5 pst. øyeblikkelig virkning. Vi har ikke noe grunnlag for å fastslå bevegelsen, den kan gå i ulike retninger, men det er bare momentane virkninger vi får fram.

SJEFDIREKTØR KNUT GETZ WOLD: Det er lite å si i tillegg til det finansministeren har sagt. Det er forbausende, som Steenberg var inne på, at ikke svenskene har hatt det opplegg at de insisterer på denne nedskrivning, men gjør det innenfor slangen, og eventuelt heller sier at de går ut hvis det ikke blir godtatt. Jeg har forstått at de har overveid det og kanskje funnet det mindre sannsynlig at de ville få godtatt en slik nedskrivning. Men de har ikke sett det som utelukket at den ville bli akseptert. Situasjonen er sannsynligvis at de - selv om den ble akseptert - ikke fortsatt ville knytte seg til D-mark.

Så til det spørsmål formannen reiste. Jeg håper det er riktig at heller ikke den svenske kronen er tilstrekkelig viktig, men det ligger en risiko i at dette kan betraktes som en konkurrerende devaluering med fare for internasjonale kjedereaksjoner. Jeg spurte min svenske kollega om de ikke hadde tenkt på dette. Han svarte da: Jo, i høy grad, men det argumentet har vi brukt for alt det har vært verd, og dermed har vi fått presset nedskrivningen ned til 10 pst. Det var planlagt atskillig mer. Men siden det dreier seg om verdens rikeste industriland, vil det vel kunne bli betydelige reaksjoner i andre land på dette.

SVENN STRAY: Jeg ville gjerne få lov til å forfølge litt videre mitt spørsmål i første omgang. Jeg forstår godt at det ikke er så lett å beregne hvilke kompensasjonskrav man kan bli stilt overfor og bli nødt til å akseptere under de forskjellige alternativer. Jeg går imidlertid ut fra at de tallene på 0,2 og 0,6 som finansministeren gav, under forutsetning av at vi følger Sverige halvveis, er utregnet på grunnlag av at man har regnet med at man skal slippe noen vesentlige kompensasjonskrav. Jeg var i grunnen ikke interessert i å høre annet enn hva de tilsvarende tall ble hvis vi gikk opp til 10 pst., slik at også komiteen kunne få en liten mulighet for å vurdere hvilke kompensasjonskrav man eventuelt blir stilt overfor, og muligheten for at de kunne bli holdt innenfor rimelige grenser også i det andre alternativet. Er det så enkelt som at 10 pst. gir 0,4 og 1,2? Jeg går ut fra at det ikke er det. Men jeg var interessert i å høre litt nærmere om dette.

(AGO) AASE LIONÆS: Jeg er interessert i å vite om Regjeringen har vurdert en eventuell virkning på sysselsettingen. Jeg oppfattet det slik at norsk treforedlingsindustri vil komme i en noe ugunstigere situasjon enn den svenske hvis vi holder oss på nivået 5 pst. og svenskene på 10.

STATSRÅD PER KLEPPE: Vi regner ikke med noen spesiell virkning her i forhold til hva vi ellers hadde lagt opp til, faktisk en forbedring av konkurransesituasjonen isolert sett overfor verden som helhet, slik at den forverring overfor Sverige som blir et resultat av dette, burde bli oppveid av fordelen på andre markeder. Det er mulig at Øien skal si litt mer om beregningene, fordi han har vært ansvarlig for dem.

Det samme kan sies når det gjelder Strays spørsmål om prisene. Nå følger vi ikke Sverige halvveis. Vår devaluering overfor verden er 2,3 pst., mens Sveriges er 10 pst., så det er et ganske stort sprang. Når vi endrer kursen i forhold til tyske mark med 5 pst., svarer det til en endring for Sveriges vedkommende i forhold til tyske mark og de valutaer som ikke endrer seg, på bortimot 12 pst.

EKSPEDISJONSSJEF ARNE ØIEN: For det første: Når det gjelder spørsmålet om prisene, er det avgjørende her, som finansministeren sa, graden av kompensasjon. Hvis vi regner med samme kompensasjon, burde vi i 1978 få en priseffekt på omkring 2,5 pst. Det ligger svært lite kompensasjon i det. Men på den annen side illustrerer det at hvis man tenkte seg at dette utløste en prosess hvor ingen var villig til å bære noe offer, måtte den prosessen stoppe først når prisene hadde gått opp med 10 pst. Først da ville ingen ha oppnådd noe. Det illustrerer på en måte det finansministeren var inne på, hvilken inflatorisk prosess man risikerer å sette i gang ved en slik devaluering.

Det bør for øvrig understrekes at når jeg her snakker om 10 pst., er det 10 pst. effektivt, dvs. i forhold til et gjennomsnitt av alle andre valutaer. Med andre ord: Svenskenes beslutning er slik at hvis Norge fulgte dem helt ut, ville de devaluere mer i forhold til tyske mark enn om Norge ikke fulgte dem fullt ut.

Når det gjelder virkningen på hver enkelt næring, har vi ikke kunnet utføre omfattende beregninger som viser hvordan denne ville bli. Som finansministeren nevnte, har en hatt som utgangspunkt at en vil innrette politikken slik at en får samme sysselsettingsutvikling totalt sett i begge tilfeller. Den industripakken vil kunne brukes nettopp for å hindre at visse næringer rammes for sterkt av den svenske devalueringen.

(AGO) Konkurranseevnen skulle bli noe forbedret av valutakursendringene, slik at disse faktisk skulle virke ekspansivt på eksportsiden. Men dette er marginalt. Det er tross alt en ganske liten kursendring det er tale om, så det vil bli en nokså teoretisk beregningseksersis hvis man skal hefte seg opp i disse helt marginale endringer.

PER HYSING-DAHL: To spørsmål - jeg er ikke helt sikker på om jeg var tilstrekkelig oppmerksom i stad, i så fall må jeg be om unnskyldning. Det ene er: Kan det sies noe mer om hvordan organisasjonene i næringslivet har reagert og hvilke synspunkter Industriforbundet og Landsorganisasjonen har til den fremgangsmåte man nå vil velge?

Det annet: Finansministeren antydet at hvis man ikke fikk akseptert de 5 pst. av de samarbeidende partene, kunne også spørsmålet om å gå ut melde seg for oss. Jeg vil da gjerne spørre: Hvis man kommer i den situasjon, vil man også under de forhold holde på 5 pst.? Eller vil man - når samarbeidet likevel ryker - finne det hensiktsmessig å bruke en annen fremgangsmåte når det gjelder størrelsen av devalueringen?

STATSRÅD PER KLEPPE: Hysing-Dahls spørsmål er nokså hypotetisk. Vi har egentlig ikke overveid det. Men rent umiddelbart vil jeg si at de 5 pst. ville være rimelig også i det tilfelle. Det vi er engstelige for, er å få en inflasjonsløsning som vi ikke ser slutten på. Det er nemlig slik at ved å gå inn for en større endring, spesielt om den blir vesentlig større - det er klart at marginale ting ikke kan være avgjørende, men derimot vesentlig større - la oss si en endring av samme dimensjon som den svenske, vil man på kort sikt få fordeler i konkurranseevnen. Det er helt åpenbart. Men som jeg nevnte, kan det lett bli spist opp i løpet av kort tid. Man setter samtidig i gang en inflasjonsprosess som man vet det vil ta lang tid å mestre. Det er dette kontrollproblem som er så vrient, og som vi er veldig engstelige for å gjøre enda større. Vi har problemer allerede i norsk industri, og vi forsøker å få dempet dette ned. Vi har opplevd at det tar lang tid å dempe dette når det først er satt i gang. Det resonnement ville nok komme inn i bildet selv om man ikke var med i slangesystemet, men jeg regner det som hypotetisk. Jeg håper, og jeg har også grunn for å tro det, at 5 pst. vil bli godtatt i drøftingene.

PER HYSING-DAHL: Jeg tok dette spørsmålet opp fordi finansministeren for et øyeblikk siden antydet at dette kunne komme til å skje, og at man i så fall ikke

(AGO) kunne komme tilbake til Stortinget. Det var derfor ikke mer hypotetisk fra min side enn fra finansministerens.

STATSRÅD PER KLEPPE: Grunnen til det er det rent formelle, at vi hadde et regjeringsmøte, og at jeg måtte få en fullmakt. Jeg bad også om å få den fullmakten med, ikke fordi jeg regnet det som sannsynlig at vi ville få bruk for den, men fordi den burde være med i de fullmakter som ble gitt.

Det andre spørsmålet til Hysing-Dahl var hvordan organisasjonene i næringslivet stilte seg. Industriforbundet har vi ikke møtt, for de møter ikke i Kontaktutvalget. Der møter Arbeidsgiverforeningen fra arbeidsgiversiden, og de vil orientere Industriforbundet og andre organisasjoner som er knyttet til dem, om dette. Jeg vet imidlertid ikke hvordan deres reaksjon vil bli, den vil bli kjent etter hvert. Men som jeg nevnte, vil vi knytte Industriforbundet og antakeligvis også bransjeorganisasjonene som er særlig berørt, til en drøfting av den planlagte industripakken, altså de tiltak som må til. LO møtte i Kontaktutvalget og uttalte seg forsiktig, men ikke avvisende overfor dette. De var for øvrig villige til å delta i en drøfting av tiltak som kunne virke prisdempende.

FORMANNEN: Jeg vet ikke om jeg kunne få lov å stille et spørsmål som jeg ville ha reist hvis dette var en pressekonferanse og jeg selv var journalist. Det er åpenbart at den svenske beslutning har avgjørende betydning for oss, og at vi er nødt til å foreta oss noe i sakens anledning. Men hva er det som er viktigst i denne anledning? Er det Sverige som samarbeidspartner, med andre ord vår interne handel med Sverige, eller er det Sverige som konkurrent når det gjelder en del viktige varer på verdensmarkedet? Kan det svares på dette?

STATSRÅD PER KLEPPE: Vi ville aldri ha funnet på dette på egen hånd. Det vi gjør, gjør vi som en reaksjon på svenske tiltak. Det som spiller en avgjørende rolle, er den konkurransesituasjon som en rekke norske bedrifter er i i forhold til svensk industri. Det er det som gjør det nødvendig for oss å reagere. Sverige er ved siden av Storbritannia vår viktigste handelspartner, og det berører forskjellige bransjer ulikt, men dette er konkurranseforhold.

OTTO LYNG: Det er et både og, altså begge deler, som formannen nevnte?

(AGO) STATSRÅD PER KLEPPE: Ja, fordi begge ting kommer inn i bildet. Men det er særlig dette med konkurransesituasjonen som gjør at vi må reagere. For Tyskland, som er et stort land, vil det i forhold til et lite land som Sverige ikke spille særlig rolle. Det er et av mange land. Det er størrelsesordenen som er såpass viktig for oss, og som gjør at vi må reagere, og at store land antakelig ikke vil reagere.

FORMANNEN: Kan vi da sette punktum for dette møte og takke for redegjørelsen og avslutte med den vanlige forutsetning at vi går ut fra at Regjeringen behandler dette i lys av den diskusjon som her har funnet sted.

Før møtets slutt vil jeg få lov å takke. Jeg vet at vi alle sammen har vært opptatt av helt andre ting i disse dager, og jeg syns det er meget sporty at så mange har vært villige til å innfinne seg her på så kort varsel.

Møtet hevet kl. 14.25.